

Eva učí na základní škole více než 12 let. Děti ji mají rády. Je sice důsledná a přísná, ale zároveň vlídná a laskavá. Věří, že jejím úkolem při výchově dětí je poskytnout jim jak základní dovednosti, které budou potřebovat pro život, tak znalosti učiva, což jim umožní úspěšně absolvovat školu a začlenit se do demokratické společnosti. Vyzkoušela mnoho různých učebnic a pracovních sešitů a ty, které považuje za nejlepší, se vyznačují podobnými rysy. Jsou systematické a vhodně členěné, takže se dětem s nimi dobře pracuje. Protože jsou učební materiály logicky uspořádány, děti si rychle zvykají na jejich používání.

Jedná se o progresivní učební materiály v tom smyslu, že dobře připravují děti na budoucí život. Každé nové učení je důkladně propojeno s tím, co předcházelo, i s tím, co bude následovat. Eva používá různé způsoby hodnocení práce žáků, takže dobře ví, jak každé dítě pracuje, s čím potřebuje pomoci a kdy je schopno postoupit o krok dál. Eva se považuje za docela schopnou a efektivní učitelku. Děti, které učí, si váží toho, když se jim něco povede. Jsou hrdé na své úspěchy, a když přijdou ze školy, rodičům ukazují, jak rychle umějí malou násobilku, odříkat vyjmenovaná slova, vyřešit matematickou úlohu nebo zařadit živočichy do správných kategorií. Ve třídě vládne pracovní atmosféra. Eva vede třídu s nadšením, obratně ji řídí a spravedlivě hodnotí. Učební materiály jsou smysluplné a práci s nimi lze dobře zvládnout.

Lenka učí dějepis na základní škole na sídlišti, kde žijí i různé etnické menšiny. Rodiče některých žáků jsou nezaměstnaní, velká část rodičů má jen základní vzdělání a má poměrně nízké příjmy. Pro mnoho žáků je škola ostrovem klidu v moři problémů. Přesto jsou i ve škole cítit latentní etnické problémy. Lenka rozumí kulturním rozdílnostem a respektuje je. Pokouší se pomáhat svým žákům, aby to dělali také tak. Je však především dějepisářka. Její láska k historii začala v útlém věku a přetrvávala během celé školní docházky. Rozhodla se, že nejlepší způsob, jak se věnovat historii, bude stát se učitelkou dějepisu. Podobně přistupuje i ke svým žákům. Věří, že vzdělávání by mělo vzbuzovat touhu po poznání smyslu světa, ve kterém žijí. Dějepis a matematika, biologie a literatura, hudební a výtvarná výchova i ostatní školní předměty jsou pro ni prostředky k takovému poznání. Různé teorie ve společenských vědách jsou cesty, které vedou k poznání současného světa. Dovednosti a techniky práce historika pomáhají objasňovat a nacházet smysl naší společné minulosti. Žáci rychle chápou, v čem jsou hodiny této učitelky odlišné. Cítí, že je bere jako lidi, kteří jsou schopni přemýšlet, kteří mohou mít vlastní názory a představy. Zároveň si ale uvědomují, že jejich názory by se měly zakládat na faktech. Historici nemohou jen vyprávět zajímavé příběhy, musí pro svá tvrzení a interpretace také předkládat důkazy. Žáci jsou vedeni k tomu, aby pochopili, že neexistuje jediná „pravdivá“ historie. Jsou přece různá pojetí historie napsaná z různých národních, kulturních a etnických perspektiv. Existují různé interpretace stejných historických událostí. Historie je psána lidskými jedinci, kteří se pokoušejí nalézt smysl minulosti, a nikdo není úplně objektivní. Několik žáků dokonce uvažuje o tom, že by se stali historiky, většina žáků cítí, že se v hodinách učitelky Lenky hodně naučili.

Kristýna je také úspěšná učitelka. Učí český jazyk a literární výchovu na základní škole. Věří, že nejdůležitější věcí ve vzdělávání je poskytnout mladým lidem možnost poznat sebe samé, kdo jsou a kým mohou být. Její pojetí výuky literatury je takové, jako by každé slovo, které čtou, bylo napsáno pro ně a bylo propojeno s jejich vlastní životní zkušeností. Zjistila, že psaní slohových cvičení může kromě toho, že slouží k rozvíjení schopností komunikovat a efektivně se písemně vyjadřovat, také poskytovat reálný prostor pro vyjadřování vlastních pocitů a názorů, což podporuje osobnostní a sociální rozvoj. Četbu si vybírají žáci sami, čtou o tom, o čem chtějí číst. Není předem daný pevný tematický plán výuky. Jejím předmětem se může stát kterákoli kniha. Diskuse ve třídě jsou opravdové, pro sdílení čtenářských zážitků je pro všechny stejný prostor. Zdá se, že žáci pracují sami od sebe a učitelka s nimi spíše spolupracuje, než že by je nějak direktivně řídila. Běžně projevuje ve třídě své vlastní názory a hlásí se k hodnotám, které vyznává. Žáci ji vnímají jako sympatického, citlivého dospělého člověka (na rozdíl od mnoha jiných dospělých, s nimiž se v životě setkávají). Vnímají ji také jako učitelku, která věnuje pozornost jak jim, tak učivu. Je vidět, že Kristýna miluje beletrii a poezii. Vyzařuje to z ní. Je pro ni přirozené, že rovnoměrně věnuje pozornost všem žákům. Nikoho neprotěžuje, nikdo nemůže říci, že by si na něho někdy zasedla. Projevuje se to v jejím každodenním jednání ve třídě. Kristýna se cítí nejlépe, když se jí daří udržovat dobré vztahy se svými žáky a ve třídě panuje přátelská atmosféra.

Leť, dráčku

Školní rada a vedení základní školy v malém městě jsou přesvědčeny, že soutěživost je důležitým motivačním prvkem v učení, stejně tak jako ústřední součástí produktivního života v dospělosti. Mnoho aspektů školního života odpovídalo tomuto základnímu pojetí. Jednou z oblíbených tradičních akcí byla soutěž o nejlepší třídní projekt v šestých třídách. Tento rok byla vyhlášena soutěž ve výrobě draků, ale poprvé v historii školy nebyl určen žádný vítěz, skončilo to remízou. Porota složená z ředitele a dalších třech učitelů hodnotila 6. A a 6. C stejným počtem bodů. Třída 6. B se umístila jako druhá. Porotci proto rozhodli, že obě šesté třídy pojedou za odměnu na výlet do muzea letectví a kosmonautiky. Ředitel si při té příležitosti položil otázku, jestli vzdělávací zkušenosti žáků z tříd, které zvítězily, mají stejnou hodnotu. I když produkty byly stejně kvalitní, procesy, které k nim vedly, určitě stejné nebyly. Ví, že učitelka Kochová ze 6. A je perfekcionistka. Ředitel slyšel, že jakmile byla soutěž vyhlášena, navštívila knihovnu, aby zjistila všechno o dracích. Potom k nelibosti své rodiny trávil večery studiem tvorby a stavby draků a každý víkend testovala své modely na louce za domem. Když konečně vyvinula model, který svými výsledky předčil všechny ostatní, připravila soubor pracovních listů a přinesla je do třídy. Potom dala každému žákovi materiál a kopii pracovního listu s pečlivými pokyny, nákresey a příklady pro každý krok stavby draka. Tvorbu draka pojala také jako soutěž o nejlepšího draka ve třídě. Vytvořit nejlepšího draka se stalo úkolem dne pro každého žáka ve třídě. Řekla, že bude hodnotit jak úsilí, tak konečný produkt. Když všichni skončili, vydali se ven a draky otestovali. Učitelka rozhodla, že Honzův drak byl jen těsně první před Karlovým drakem, a proto oba dostali jedničku s hvězdičkou. Karlovo zklamání z druhého místa bylo trochu zmírněno remízou s 6. C a společným výletem do muzea.

V 6. C učitelka Martinová pojala projekt docela jinak. Jakmile byla soutěž vyhlášena, požádala třídu, aby se všichni vyjádřili, jak by se to mělo zorganizovat, aby jako třída vyhráli. Všichni se shodli na tom, že nejšikovnější je Adam, a tak mu přidělili roli „kontrolora kvality“ všech draků. Ostatní žáci se potom dobrovolně přihlásili do skupin designérů, malířů, zásobovačů a sestavovačů. Zakrátko bylo vytvořeno pět malých skupin a každá měla za úkol sestavit co nejlepšího draka. Adam udělal poslední úpravy na všech dracích a připravil je pro ostré testování. Všichni žáci byli svědky testování a každý žák hodnotil soutěžící draky podle stupnice určené porotou. Učitelka zaznamenávala hodnocení, a tak byl určen nejlepší drak 6. C. Všichni žáci byli pyšní na to, že vyhráli výlet do muzea.

O 6. B zatím víme pouze to, že v soutěži neuspěla. Bylo to proto, že učitelka Braunová nemá ráda podobné „módní výstřelky“, jako je projektová výuka. Bere to tak, že vedení školy soutěž vyhlásilo, tak se to musí splnit. Vytvořit draka pro soutěž tedy neodmítla. Každý žák dostal za domácí úkol vyrobit draka a jeden se pak vybral do soutěže. Protože učitelka nechtěla ztratit příliš mnoho času, zadala úkol a pokračovala ve výuce dějepisu, kde se náhodou právě zabývali prvními pokusy lidí překonat zemskou přitažlivost a vzlétnout. Zdálo se, že to žáky docela baví, a vážně se tím zabývali. Bylo jim pak trochu líto, že nebudou moci jet do muzea. Mysleli si totiž, že by jim výlet do muzea dal víc než těm, kteří tam nakonec jeli.

Myslíte si, jeden z těchto vyučovacích postupů byl lepší než ostatní? Proč? Čemu se asi v jednotlivých třídách žáci naučili? Představte si sebe jako učitele/ku. Jak byste charakterizovali to, co by pro vás bylo důležité udělat, kdybyste učili v 6. A, 6. B nebo 6. C?